

EL – CÂMÎ'

El-Câmi', esma-ül hüsnadan Allahü Zülcelâl'in bir ism-i şerifleridir. İstedğini istediği zaman, istediği yerde toplayan manasına gelir. Câmi', dağınık şeyleri bir araya toplayan demektir. Bu ism-i ilâhî de diğer esma-i ilâhî gibi madde ve manada tecelli eder.

Bu ism-i ilâhînin tecellisini her yerde müşahade etmek kısmen de olsa mümkündür denebilir. Meselâ, Yüce Allah tüm ruhları yaratıp ruhlar âleminde cem ettiğini haber verir. Ruhlar âleminde Allah ile ruhlar arasında bir sözleşme cereyan etmiştir. Yüce Mevlâ, ruhları huzurunda toplayıp, cem edip şöyle bir soru sormuştur: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" Ve ruhlar da O'nun rububiyetini ikrar etmişlerdir.

"Ve o zaman ki Rabbin, âdemoğullarından, onların sırtlarından zürriyetlerini aldı. Ve onları kendi nefisleri üzerine şahit tuttu. "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" dedi, -onlar da- evet... şahidiz, dediler. "-Bu da-" kıyamet günü biz bundan muhakkak ki, gafiller idik, dememeniz içindir." ¹

"...Benim ahdimi yerine getiriniz ki, ben de sizin ahdinizi yerine getireyim. Ve ancak benden korkunuz." ²

İşte kullar için belki ilk özel toplantı, bir cem oluş. Bu olayın vukuuna misak günü denir. Ve bu hadisenin zuhurunda Allah'ın El-Câmi' ism-i şeriflerinin zuhuratı aşıkardır.

Ve başka bir olayda, meleklerin ve cümle cennet ehlinin Hz. Âdem'e (a.s) secde etmek üzere bir yerde toplandığı ve İblis dışındakilerin secde ettiği ³ bildirilirken yine bir cem oluş haber verilmiştir. Velhasıl, küçük büyük birçok şeyde bu ism-i şerifin tecellisini görüyoruz. Meselâ şu dünyamızda çok misalleri mevcuttur. İnsanlar kendi aralarında cem olarak devletler, şehirler, kasabalar kurarak büyük küçük çeşitli topluluklar halinde hayatlarını sürdürüyorlar. Bu cem oluşlar aileden başlayıp daha büyüyen veya bazen çeşitli sebeplere binaen geçici olarak devam eder.

Hayvanata baktığımızda yine bir cem oluş söz konusudur. Onlar da kendi cinsleriyle koloniler halinde yaşarlar. Kuşlar kuşlarla, balıklar yine kendi cinsleriyle birliktedirler. Evcil olanı evcil olanla, vahşi olanı vahşi olanla, karıncadan file kadar her mahlûku Yüce Allah El-Câmi' ism-i şeriflerinin tecellisi ile cem ediyor.

Başka bir açıdan baktığımızda da müminler de zaman zaman çeşitli sebeplerle cem olurlar ki, bu da bu ism-i şerifin zuhuratıdır. Cem eden Allah'tır. Cem olmalarını takdir eden şüphesiz Allah'tır. Mesela ilim öğrenmek için cem olmaları, camilerde toplu ibadet için cem olmaları, bilhassa Kâbe-i Muazzama'da, Ravza-i Mutahhara'da cem olmaları gibi. İnsan hayatını adeta içine alan ve sadece insana değil cümle mahlûkata tecelli eden bir ism-i ilâhîdir.

Bu ismin ahiret ahvali ile ilgili yönü de çok mühimdir. Allah (c.c) vücutlarımızın çürüyerek suya, havaya, toprağa dağılmış olan zerrelerini tekrar birleştirecek, cem edecektir. Bunca insanın birbirine karışmış katrilyonlarca zerrelerinin ayrı ayrı bir araya gelmesi doğrusu insan akli ile kavranacak bir şey değildir. Sınırlı akıl, sınırsız meseleleri kavramaktan acizdir. O Allah ki, ilmi her şeyi kuşatmıştır. İnsanın vücudunu teşkil eden zerrelerin adedi ve adresi O'nun ilmi dâhilindedir. Bunların bir lahzada birleşip tekrar vücudu meydana getirmeleri O'nun bir emriyle olur sadece.

Allah Teâlâ, bir insanın dağılan eczasını nasıl bir lahza içinde toplayıp cesedini tekrar yaratacak ve ruhunu iade edecekse, bütün insanları da öylece hesaplarına bakılmak üzere mahkeme-i kübrada mahkeme olmak üzere Arasat meydanında toplayacaktır. Adem (a.s)'dan kıyamet kopuncaya kadar yaratılıp dünyaya gelen bütün insanları ve cinleri bir arada toplayacağını ve onların mahkeme olduktan sonra verilen hükme göre ya cennet ya da cehenneme sevk olunacağını ve o mekanlarda cem olunacağını Yüce Allah bildiriyor.

Bir hücrede şu koskoca insanın maddesine ve mânâsına ait her şeyi cem eden Allah, bir çekirdekte koca ağacın programını derceden Allah, insan beyninde bilgisayar gibi gereken bilgileri kaydedip cem eden Allah Azîz'dir, kâdir-i mutlak'tır. Bu konu ile ilgili

¹ A'raf:172

² Bakara:40

³ Bakara:34, A'raf:11

pek çok ayet-i kerîme ve hadis-i şerif mevcuttur. Bunlardan birkaç örnek verecek olursak Yüce Allah'ın bu ismini daha iyi anlarız.

"O gün ki, dağları yerinden götürürüz ve yeryüzünün çırıl çıplak olduğunu görürsün. Hiçbirini bırakmaksızın onları (tüm ölüleri) mahşerde toplamış olacağız. Ve hepsi sıra sıra Rabbinin huzuruna çıkarılmış ve toplanmışlardır (cem olmuşlardır)..."⁴

"(Düşün) o günü ki kitapların tomarlarını dürer gibi göğü toplayıp düreriz."⁵

"Sura üflendiği gün bölük bölük Allah'a gelirsiniz (huzurunda cem olursunuz)."⁶

"İşte bu, ayırd etme günüdür, sizleri de evvelkileri de toplayıverdik."⁷

"Biz her şeyi, kulun işlediği bütün amelleri bir kitapta yazıp saydık (Bütün amelleri bir kitapta topladık)."⁸

"Onlar düşünmezler mi ki, kendileri büyük bir günde hesap vermek için diriltilecekler. O öyle bir gün ki, insanlar o günde Âlemlerin Rabbinin huzurunda toplanıp divan duracaklar."⁹

Bunlar gibi pek çok ayet-i kerîme açık bir ifade ile Allah'ın El-Câmi' ism-i şerifine işaret etmektedir ve hemen hemen her varlıkta, maddede ve mânâda bir cem olma söz konusudur. Hassaten bizi ziyadesiyle ilgilendiren husus ahiret konusudur ki; zerrelerimizin toplanıp yeniden vücut inşa edileceği ve bütün insanların bir meydana toplanacağını haberidir. Kâfir, fâsık, mümin, münâfık bütün insanların, cinlerin ve Allah'ın dilediği gibi diğer mahlûkatın da hepsinin Arasat meydanında hesap vermek üzere toplanacakları gibi insan ve cinlerin amellerin bir kitapta toplanıp hiç eksiksiz kayda alınmış olması bizi en fazla ilgilendiren bir gerçektir.

Yüce Mevlâ'nın El-Câmi' ism-i şerifini neredeyse her yerde müşahade edebiliriz, yeter ki, ibretle, basiretle bakmaya, tefekkür edip idrak etmeye sa'y edelim. Diğer esma-i ilâhîde olduğu gibi bu isim de, üzerinde gereken tefekkür ve ferasetle idrake çalışılırsa, biiznillah kısmen de olsa kavramak mümkündür. Ve Allah'ın inayetiyle bu ismin tecellisini üzerine çekmekle pek çok faydalar sağlar insan.

Bu ism-i şerifin tecellisinin sırlarından bir nebze olsun anlamaya çalışalım. Meselâ, insanoğlunun ilim ışığıyla görebildiği, Allah'ın izni ile bazı sırlara vakıf olduğu şu günümüzde biliyoruz ki, Allah (c.c.) bir damla kanın içinde takriben altı milyon kürecik toplamıştır. İşin garibi bu altı milyon kürecik o bir damla kanda birbirlerine değmeden yüzmektedirler. Bir insanda ortalama 6-7 kg. kan bulunduğuna göre insan kanında bulunan küreciklerin sayısı katrilyonlara çıkar. Peki ya bütün hücreleriyle bir vücudun hesabını yapmak? Bunların hesabını yapabilmek bizim mahdut akıllarımız için muhaldir. O Allah ki, Hâlik'tir, dilediğini dilediği gibi halk etmeye kâdirdir, muktedirdir. Dilediği her şeyi yerli yerince yaratan Allah, cümle yarattıklarını zerrelerden kürelere, damladan deryalara kadar cümle mahlûku dilediği şekil ve ahval üzere cem etmeye de kâdirdir.

Bize bu ism-i ilâhîden pek çok dersler çıkmaktadır. Bizi ruhlar âleminde cem eden, sonra dünya âlemine gönderip fitratımızın iktizası en uygun bir düzen içinde cem eden Rabbimiz şüphesiz ki, zahirimize ve batınımıza ait bütün amellerimizi en ince teferruatıyla kayda alıp cem etmektedir. Aşağıdaki ayet bunu en güzel şekilde açıklar:

"فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٢٤١﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ"

"Artık her kim bir zerre ağırlığında bir hayır işlemiş ise onu görecektir. Ve her kim bir zerre miktarı bir şer işler ise onu görecektir."¹⁰

Kula düşen odur ki, Yüce Allah'ın Zât-ı İlâhîsine iman ettiği gibi bütün sıfat ve esmasına da iman etsin. Cenab-ı Hakk, kulunu esmasına makes yaptığı yani esma-i ilâhînin tecellisine mazhar olabilecek fitratta yaratmış olduğu için, kul, daha iyi bir kulluk için gayret eder ve ilim, irfanda derinleşmeye azmederse, bu gayreti sonucunda Cenab-ı

⁴ Kehf:47-48

⁵ Enbiya:104

⁶ Nebe:18

⁷ Mürselât:38

⁸ Nebe:29

⁹ Mutaffifin:4-6

¹⁰ Zilzal:7-8

Hakk ona esma-ül hüsnası ile tecelli edecek veya o esmasından o kuluna pek çok faydalar ihsan edecektir.

O halde, biz bu hususta ne yapalım ki, yararımıza olsun diye düşünelim. Başta zerresi dahi zayi olmayan amellerimizin akıbetini düşünüp kendimize çeki düzen verelim. Halen, kalen, fiilen cümle ahvalimizin kayda geçip cem olduğunun idraki ile bu amellerimizin takdir edilen an geldiğinde haklının haksızdan, mazlumun zalimden hakkını alacağı o muazzam toplanma gününde Rabb'ül âlemin'in huzurunda hesabını vereceğimizi unutmuyarak daima temkinli ve dikkatli olalım. Bu ism-i ilâhînin bize sağladığı en önemli faydalardan biri bizi böylece intibaha davet etmesidir denebilir.

Bir diğer husus; mademki Yüce Allah kulun fitratında ve kâinatta bir cem olma istidadı ve imkânı yaratmış, öyleyse kula düşen bunu çok iyi değerlendirmesidir de aynı zamanda. Nasıl mı? Cem olduğu ortamı aileden başlar ve genişler. Bu ortamları çok iyi değerlendirip, yararlı kılıp, zararlardan izale ederek meleklerin gıpta ettiği bir ortam haline getirmek için çabalaması, cem olduğu arkadaşlarını salihlerden seçmesidir ki bu toplantıların Allah'ın rızasına vesile olacağı umulur. Bir hadis-i şeriflerinde Efendimiz (s.a.v) şöyle buyururlar:

"Bir topluluk Allah evlerinden bir evde otururlar da orada marifet-i ilâhî adına dersler, sohbetler yaparlarsa kesinlikle orayı melekler kuşatır ve üzerlerine sekine iner. Cenab-ı Hakk orada bulunanları kendi yanında olanlara anlatır." ¹¹

Bir diğer hadis-i şeriflerinde ise "Kişi sevdiği ile beraberdir" diyor ki, zahiren ve batinen sevdikleri ile cem olma anlamındadır. Zahiren müminlerle çeşitli sebeplere binaen çeşitli mekânlarda toplanma manasında olup batinen ise gönül dünyamızda, muhabbetle olan birlikteliğin daha üstün ve ehemmiyetli olduğu kanaatindeyiz. Çünkü muhtelif hadis-i şeriflerde Yüce Allah'ın kalplere nazar ettiği ve kalplerde olanın amellerin fevkinde olduğu bildiriliyor. Bu açıdan meseleye bakınca kalplerde de pek çok şeylerin talebi ve muhabbetinin cem olmuş olduğunu göreceğiz. Bununla beraber pek çok şeyin de madde ve mânâ âlemimizden uzak olmasını talep ettiğimizi fark edeceğiz. Öyleyse bu cem olma hadisesinin yalnız maddede kalmayıp mânâ âlemimizle de ilgili olduğunu ve hatta önce kalplerde cem olma hissiyatının oluşup, bunun fiiliyata dökülmesiyle zahiri toplanmaların zuhur ettiğini göreceğiz. Meselâ, hacca gidip o mübarek beldelerde müminlerle cem olma talebi kalbde tecelli ettikten sonra o kul hacca gidiyor ve orada diğer kardeşleriyle cem oluyor. Bunun gibi hayra ve şerre dair tüm toplanmalar önce kalpte başlıyor, bu talepler zamanla, çeşitli vesilelerle zahire çıkıyor. Evet, insanın kalbinde cem olan arzular hayra yönelikse, o kişi her fırsatta hayırlı toplantılarda bulunup, zararlı olanlardan uzak olmaya çalışır. Kabe-i Muazzama'da, Mescid-i Nebevî'de, camilerde zikir, fikir toplantılarında ve benzeri meclislerde bulunma isteği uyanık, akıllı bir müminin kalp dünyasında cem ettiği takdire şayan şeylerdir.

Bir de kalbinde barındırdığı nefretler, birçok zararlı şeyler vardır ki, akıllı bir mümin bunların def-i çarelerini araştırır, bir an evvel bu mazarrattan kurtulup kalb-i selime ulaşmaya gayret eder ki, bunlar kısaca başta dünya muhabbeti olup peşinden sürüklediği riya, ucub, kibir, kin, hased, enaniyet, buhl, gıybet etme arzusu, miskinlik vs. kalpte mekân tutmuş tüm kötü vasıflar, mezmum sıfatlar, nefsî arzulardır.

Birazcık mütalâa ile görülüyor ki, idrakimize sunulan o ki, bir nebzecek de olsa anladığımız kadarıyla hayır ve şer, madde âleminde ve mânâ âleminde cem olmuştur, insanlar üzerinde tecellisi de caridir. Başlarda da belirtildiği gibi bu ismin tecellisine sadece insanlar değil tüm mahlûkat mazhardır. Her şeyi insan için, insanı da kendisine kulluk için yaratan Yüce Mevlâ, bu ism-i şerifin tecellisi ile meydana gelen oluşları yine bizim istifademize sunuyor. Mümine düşen odur ki, diğer esma-i ilâhîlerde olduğu gibi bu ism-i ilâhînin tecellilerini iyi değerlendirsin, kendi muhasebesini yapıp iç dünyasında cem ettiği şeyleri tahlil ederek yararlıların muhafazasına, zararlıların da def-i çaresine çalışsın ve böylece iç dünyasında başlayan cihadı, dış dünyasını da etkisi altına alıp daima hayırlı toplantıların peşine düşebilsin. Böylece dosyasında hep hayırlar cem olsun ve bir gün mutlak vuku bulacak o büyük toplantıda, mahşerde, mahkeme-i kübrada kurtuluşa, selamete vesile, yüzünü ak edecek amelleri cem olmuş olarak dosyası açılsın da inşallah rızaya ermiş, beratını almış olarak asli vatani, son durak olan dostlarla cem olma mekânı

¹¹ El-Camiu's-Sağir

cennetlere dâhil olsun. Hayalinin dahi inşirah verdiği o güzelliklerden Mevlâmız bizi mahrum etmesin, başta cemalullahla, Efendimiz (s.a.v) ile ve dostlarla cennetinde cem eylesin. Âmin.